

Vijeće za tisak u Bosni i Hercegovini,

Udruženje/Udruga "BH novinari", Društvo novinara Bosne i Hercegovine, Udruga hrvatskih novinara u Bosni i Hercegovini i Udruženje novinara Republike Srpske

KODEKS ZA TISAK BOSNE I HERCEGOVINE

UVOD

Ovaj je Kodeks izveden iz postojećih europskih standarda novinarske prakse. Kodeks ima za cilj postaviti osnove sustavu samouređivanja u tisku, koji će biti smatran moralno obvezujućim za novinare, urednike, vlasnike i izdavače dnevnih i periodičnih izdanja.

Novinari i urednici će poštivati općeprihvaćene principe etike i štiti profesionalni integritet novinarstva. Pored ovoga Kodeksa, Zakoni i druga zakonom određena pravila u BiH, čine okvir za rad tiskovnih medija u BiH.

Ovaj Kodeks sadrži osnovne principe Memoranduma o razumijevanju potpisanog od Nezavisne unije profesionalnih novinara BiH, Saveza novinara BiH, Nezavisnog udruženja novinara Republike Srpske, Udruženja novinara Republike Srpske i Sindikata profesionalnih novinara Federacije BiH, a kojeg je prihvatila i Udruga hrvatskih novinara u BiH.

Urednici i izdavači će osigurati da sve relevantno osoblje njihovoga medija bude informirano o ovome Kodeksu. Urednici i izdavači će, također, osigurati da se odredbe ovoga Kodeksa u potpunosti poštivaju.

Ovaj je Kodeks usvojen od svih Udruga novinara u BiH na sjednici održanoj 29. travnja 1999. godine, a dopunjen veljače 2005., kolovoza 2006. i prosinca 2006. godine od Vijeća za tisak u Bosni i Hercegovini i svih Udruženja/Udruga novinara u Bosni i Hercegovini.

Članak 1

Opće odredbe

Novinari i njihove publikacije imaju obvezu prema javnosti održati visoke etičke standarde u bilo kojem trenutku i pod bilo kakvim okolnostima.

Dužnost je novinara i izdavača poštivati potrebe građana za korisnim, blagovremenim i relevantnim informacijama, kao i braniti načela slobode informiranja i pravo na pravedan komentar i kritičko novinarstvo.

Tisak u BiH će se pridržavati općeprihvaćenih društvenih standarda pristojnosti i poštivanja

etničke, kulturne i religijske raznolikosti BiH.

Tiskovni mediji će se pridržavati standarda ljudskih prava definiranih u internacionalnim i bosansko-hercegovačkim aktima o ljudskim pravima.

Tiskovni mediji će razvijati svijest o ravnopravnosti spolova i poštivanju osobnosti kao integralnoga dijela ljudskih prava.

Tisak će štiti prava pojedinca, dok će u isto vrijeme podržavati pravo na informaciju koja služi javnome interesu. Ovaj Kodeks treba promatrati u svjetlu oba pomenuta značenja.

Članak 2

Urednička odgovornost

Najvažnija odgovornost novinara i urednika je osigurati da njihov rad bude usmjeren ka poštivanju istine, kao i prava javnosti da sazna istinu.

Novinari će u svakome trenutku obavljati svoj posao u duhu pravednosti, istinitosti i pristojnosti pri sakupljanju informacija, izvješćivanju i predstavljanju mišljenja.

Plagijati, falsificiranje, namjerno prikrivanje važnih činjenica, primanje mita ili usluga koje bi uticale na rad izvještača ili urednika, najteži su moralni prekršaji ove profesije.

Članak 3

Huškanje

Tisak će u svakome trenutku biti svjestan opasnosti koja se javlja kada mediji namjerno ili nehotice podstiču diskriminaciju i netoleranciju.

Imajući u vidu takvu opasnost, tisak će dati sve od sebe kako ne bi huškao i/ili podsticao mržnju i/ili nejednakost po osnovi etničke pripadnosti, nacionalnosti, rase, religije, spola, seksualne orijentacije, bilo koje fizičke ili mentalne bolesti ili onesposobljenosti.

Tisak neće ni pod kakvim okolnostima podsticati krivična djela ili nasilje.

Članak 4

Diskriminacija

Tisak i periodična izdanja moraju izbjeći prejudicirane i uvredljive aluzije na nečiju etničku grupu, nacionalnost, rasu, religiju, spol, seksualnu opredijeljenost, fizičku ili mentalnu bolest ili onesposobljenost.

Aluzije na nečiju etničku grupu, nacionalnost, rasu, religiju, spol, seksualnu opredijeljenost, fizičku ili mentalnu bolest ili onesposobljenost biti će učinjene samo onda kada su u direktnoj vezi sa slučajem o kojemu se izvješćuje.

Članak 4a

Ravnopravnost spolova i poštivanje osobnosti

Tisak i periodična izdanja će izbjegavati direktne ili indirektne komentare kojima osobe stavljaju u neravnopravni položaj ili ih diskriminiraju po osnovi njihova spola, roda, spolnoga identiteta, rodnoga identiteta, rodnoga izražavanja i/li seksualne orijentacije.

Članak 5

Točnost i fer izvještavanje

Tisak i periodična izdanja neće objavljivati netočne, krivonavodeće i iskrivljene materijale u vidu fotografija, tekstova ili drugih materijala.

Fotografije i dokumenti ne smiju biti falsificirani i/ili korišćeni na krivo-navodeći način.

Tiskovna izdanja ne smiju prikrivati i/ili zadržavati bilo kakve važne informacije, čije bi obznanjivanje moglo materijalno uticati na tumačenje objavljenog izvješća i razumijevanje čitalačke publike.

Novinari i njihove publikacije imaju profesionalnu obvezu blagovremeno ispraviti bilo koju objavlјenu informaciju za koju se ustvrdi da je netočna. Isprika i/ili ispravka će biti objavljena s dužnim isticanjem.

Tisak ili periodično izdanje će uvijek izvještivati istinito i točno o ishodu radnje poduzete u vezi s klevetom u koju su bili uključeni. Novinari će izvještivati samo na osnovu činjenica čije je podrijetlo novinaru poznato.

Kod izvještavanja i komentiranja kontroverze, novine i periodična izdanja će se potruditi saslušati i predstaviti sve strane u sporu. Ukoliko jedna strana u kontroverzi odbije da se stavi na raspolaganje novinaru, publikacija može opravdano navesti ovo dbijanje u svome izvješću.

Članak 6

Komentar, pretpostavka i činjenica

Tisak i periodična izdanja, iako slobodni izraziti svoja gledišta, moraju napraviti jasnu razliku između komentara, pretpostavke i fakta.

Članak 7

Mogućnost odgovora

Pravo na odgovor će biti proširen na relevantne osobe ukoliko publikacija koja je u pitanju, procijeni da takav korak doprinosi točnosti i nepristranosti izvještavanja.

Ukoliko je ikako moguće, biti će stavljena na raspolaganje mogućnost neposrednoga odgovora u

istome izdanju publikacije u kojemu je objavljena optužba i/ili netočno navedene informacije, u dužini ne većoj od integralno objavljenoga teksta.

Članak 8

Krivo predstavljanje

Novinari će koristiti samo pravedna sredstva za doći do vijesti, dokumenata i/li fotografija.

Neetički je krivo predstavljati nečiji identitet ili namjeru i koristiti se mahinacijama da bi se došlo do informacije za objavljivanje, osim u ekstremnim okolnostima i u zakonitoj formi, kada bi objavljivanje informacije dobijene na takav način jasno služilo javnome interesu.

Novinari i fotografi neće dolaziti do informacija i/ili fotografija putem zastrašivanja ili maltretiranja.

Članak 9

Privatnost

Tisak će izbjegavati uplitanje u nečiji privatni život, osim ako takva uplitanja nisu potrebna u interesu javnosti.

Teme koje uključuju osobne tragedije biti će obzirno tretirane, a pogođenim osobama će se prići diskretno i sa suosjećanjem.

Članak 10

Osobe optužene za krivična djela

Tisak i periodična izdanja neće nikoga tretirati kao kriminalca prije donešenja sudskoga pravorijeka koji to potvrđuje.

Tisak i periodična izdanja imaju obvezu ne donositi preuranjene sudove o krivici optužene osobe.

Tisak i periodična izdanja imaju obvezu tiskati informaciju o odbacivanju optužbe ili oslobađanju osobe za koju su ranije objavili da je optužena ili da je suđenje počelo.

Članak 10a

Zaštita svjedoka

Tisak i periodična izdanja će pokazati posebni oprez i osjetljivost kod izvješćivanja o svjedocima u sudskim procesima za ratne zločine, poštivajući pravila i odredbe za neimenovanje zaštićenih svjedoka.

Tisak i periodična izdanja će općenito izbjegavati imenovanje svjedoka u sudskim procesima za ratne zločine, kao i imenovanje njihove rodbine i prijatelja, osim ako pozivanje na njih nije

neophodno za potpuno, pravično i točno izvješćivanje o sudskom postupku, i ako to neće uticati na pogrešno tumačenje istine ili tok sudskoga procesa.

Članak 11

Zaštita djece i maloljetnika

U tretiranju djece i maloljetnika novinari su dužni krajnje obazrivo postupati, poštivajući dobre običaje i Konvenciju o pravima djeteta, polazeći od interesa djeteta.

Novinari su dužni zaštititi identitet djeteta u postupcima u kojima je inače isključena javnost.

Novinari ne smiju intervjuirati niti fotografirati djecu mlađu od 15 godina, s pitanjima koja se odnose na obitelj djeteta, bez prisustva roditelja ili bez dozvole roditelja ili staratelja.

Tisak i periodična izdanja oprezno i s odgovornošću smiju identificirati djecu mlađu od 15 godina u slučajevima kada su žrtve krivičnih djela.

Tisak i periodična izdanja ne smiju ni pod kakvim okolnostima identificirati djecu mlađu od 15 godina koja su umiješana u kriminalne slučajeve kao svjedoci ili optuženi.

Članak 12

Reklamiranje i sponzoriranje

Reklame, političke reklame i sponzorirani članci i dodaci, moraju biti razdvojeni od uredničkoga sadržaja i jasno označeni kao ono što jesu.

Sponzorirani materijali moraju jasno ukazivati na izvor sponzoriranja.

Članak 13

Povjerljivost izvora informacija

Kada god je to moguće, novinari se trebaju oslanjati na otvorene, identificirane izvore informacija. Ovakvi izvori trebaju biti pretpostavljeni anonimnim izvorima, čije poštenje i točnost javnost ne može ocijeniti.

Novinari, međutim, imaju obvezu štititi identitet onih koji daju informacije u povjerenju, bez obzira na to da li su ili ne te osobe izričito zahtijevale povjerljivost.

Članak 14

Autorska prava

Tiskovna izdanja mogu koristiti razumne sažetke s ograničenim citatima, materijale iz drugih publikacija ili imalaca autorskih prava, bez izričite dozvole za to, sve dok je izvor naznačen na odgovarajući način.

Značajna uporaba ili reprodukcija materijala zaštićenog autorskim pravima, zahtijeva izričitu dozvolu nositelja autorskoga prava, osim ako takva dozvola nije navedena u samome materijalu.

Članak 15

Interes javnosti

Interes javnosti, u značenju ovoga Kodeksa treba biti definiran kao - postupak i/ili informacija kojima je namjera pomoći javnosti u donošenju osobnoga mišljenja i odluka o pitanjima i događajima, uključujući i napore otkrivanja krivičnoga djela ili prekršaja, te spriječiti zavođenje javnosti nekom izjavom ili postupkom pojedinca ili organizacije.

Članak 16

Žalbe

Svako će izdanje svake publikacije na prigodnome mjestu sadržavati: ime, adresu, broj telefona, broj faksa i internet/e-mail adresu odgovornoga izdavača i urednika, kojima mogu biti upućivane žalbe i prigovori na pisanje tiskovnog izdanja.

Podnositelj će se žalbe, koji tvrdi da je u izvješćivanju došlo do kršenja ovoga Kodeksa, obratiti izdavaču ili uredniku odgovornome za publikaciju o kojoj se radi, demantijem ne dužim od izvorno objavljenoga članka.

Vijeće za tisak u Bosni i Hercegovini, www.vzs.ba info@vzs.ba +387 33 272 270 +387 33 272 271

Udruženje/Udruga "BH novinari", www.bhnovinari.ba bhnovinari@bhnovinari.ba +387 33 223 818

Društvo novinara BiH, journal@bih.net.ba +387 33 214 532

Udruga hrvatskih novinara u BiH, udruga_hrvatskih_novinara_bih@princable.net +387 36 315 095

Udruženje novinara Republike Srpske, brane_bozic@blic.net +387 51 218 522